

Umeå 2014-09-19

SÁMIID RIEKKASEARVI
Svenska Samernas Riksförbund · SSR

a.registrator@regeringskansliet.se

Yttrande över betänkande SOU 2014:41 Nya regler om aktiva åtgärder mot diskriminering, A2014-2355-DISK.

Svenska Samernas Riksförbund (SSR) har beretts tillfälle att lämna synpunkter på ovan angivet betänkande. SSR lämnar med anledning härav följande synpunkter.

Inledande kommentarer

SSR är en politisk obunden intresseorganisation för rennäringen och samiska näringslivs- och samhällsfrågor. Organisationens syfte är att tillvarata och främja de svenska samernas ekonomiska, sociala, rättsliga, administrativa och kulturella intressen med särskild hänsyn till renskötseln och dess binäringars fortbestånd och sunda utveckling. SSR är ett demokratiskt organ och representerar samer anslutna till samebyar eller sameföreningar.

SSR har genom remissförfaranden av de utredningar som genomförts under de senaste tio åren som berört samepolitiken och samiska rättigheter (SOU 1999:25, SOU 2001:101, SOU 2005:116 och SOU 2006:14) krävt att Sverige skall vidta åtgärder för att uppfylla sina internationella åtaganden. SSR har bland annat anfört att Sverige behöver;

- förstärka samernas situation och förbättra gällande lagstiftning,
- förstärka samernas rättigheter till mark och vatten,
- respektera folkrättens krav och ta hänsyn till den internationella kritik som har riktats mot Sverige i dessa avseenden
- respektera en samisk syn på rennäringen och naturresurserna samt utgå från ett helhetsperspektiv.

Ingen av dessa utredningar har dock fått någon avgörande betydelse för samernas rättsliga ställning. Sverige har ännu inte beslutat ratificera ILOs konvention (nr 169)

SSR konstaterar att Sverige fortfarande trots återkommande kritik från FN:s övervakningskommittéer inte uppfyller sina internationella åtagande avseende de samiska rättigheterna tillika mänskliga rättigheter inklusive diskriminering.

Sammanfattning

Med detta yttrande vill SSR på ett övergripande plan uttrycka sitt stöd för utredningens förslag om aktiva åtgärder i syfte att finna effektiva medel för att förebygga diskriminering.

SSR anser också att det är viktigt öka kunskapen och medvetenheten om den diskriminering som trots regelverk alljämt återfinns i samhället, bland såväl offentliganställda som enskilda.

SSR vill också lyfta fram och betona vikten av såväl det civila samhällets som näringslivets betydelse för mänskliga rättigheter i vilken rätten till icke diskriminering ingår.

SSR vill framhålla att det är mycket viktigt att försöka få en bild av den strukturella diskrimineringen i samhället och vidta åtgärder för att komma till rätta med problemen. De samiska erfarenheterna är att det ännu idag finns strukturer i vårt samhälle som gör att samerna har svårt att bevaka sina intressen och påverka sin situation.

För att visa på olika typer av diskriminering som gäller samerna ger SSR här ett konkret exempel på fortsatt diskriminering av samerna. I den lagstiftning som idag reglerar renskötseln, rennäringslagen, upprätthålls principer från en lagstiftning som tillkom 1886 när de rasbiologiska idéerna och tankestrukturerna var förhärskande. Även om detta utretts ett flertal gånger ändras inte de grundläggande strukturerna i lagstiftningen, vilket gör att de fortsätter att påverka de renskötande samernas situation. Ex. finns idag ett förbud för samebyarna och samebymedlemmarna att upplåta sin jakt- och fiskerätt. Detta grundar sig i uttalanden i förarbetena till 1886-års lag om att lapparna inte ansågs kapabla att sköta denna uppgift själva, varför staten åtog sig att sköta detta. Förbudet finns fortfarande kvar i lagstiftningen.

Övergripande kommentarer på betänkandet

SSR stödjer utredarens förslag i sin helhet och kommer därav ej att lämna synpunkter på utredarens författningsförslag och enskilda kapitel. SSR vill dock särskilt poängtera följande.

Stöd till organisationer

För många intresseorganisationer som arbetar med den här typen av frågor är de ekonomiska förutsättningarna begränsade och man måste prioritera frågor som är akuta. Många gånger finns då inte möjligheten att påverka och bevaka dessa frågor.

Eftersom rennäringen idag står inför stora problem har vi hamnat i en situation där organisationen inte räcker till för andra frågor än direkta näringsfrågor i så stor utsträckning. Vi har därför idag inte möjlighet att med kraft arbeta med diskrimineringsproblematiken.

För samernas del finns Sametinget som är en mycket viktig del av samernas möjlighet att påverka sin situation. Det kan dock konstateras att samerna inte fått de ekonomiska förutsättningarna för att fullfölja detta uppdrag. Vidare är Sametinget en myndighet som inte är helt fria att agera i alla lägen för att påverka och bevaka intressena som en fristående organisation. Det är därför viktigt att det finns andra starka samiska organisationer som kan ha rollen att påverka och bevaka de samiska intressena.

SSR efterlyser en tydligare samordning med särskilt fokus på diskriminering av samerna som urfolk där Sametinget kan tilldelas ett samordningsansvar. SSR efterlyser också riktade medel till de riksorganisationer som arbetar med frågor kopplade till urfolkets situation.

Vidgad representation i statliga utredningar

Den etniska representationen i statliga utredningar är mycket viktig. För att minoriteter ska kunna påverka sin situation måste de ges möjlighet att delta aktivt i detta arbete. Att bara delta som remissinstans gör det många gånger inte möjligt att påverka utformningen av ny lagstiftning. SSR vill därför betona vikten av att det finns en klar och tydlig strategi för hur minoriteter ska garanteras representation i statliga utredningar. SSR kan konstatera i detta avseende att denna utredning ej haft någon representant från SSR vilket är en stor brist.

Tillåtelse av positiv särbehandling

Det är en mycket viktig fråga att lagen möjliggör positiv särbehandling i förhållande till etnisk tillhörighet. Många gånger leder en likabehandling av samerna och majoritetsbefolkningen till en fortsatt diskriminering av samerna. Det är viktigt att ansvariga myndigheter får insikt i att positiv särbehandling är möjlig och nödvändig i många frågor. Då en särskild bestämmelse om positiv särbehandling ett viktigt sätt att uppmärksamma berörda och öka kunskapen om detta.

SSR vill särskilt påpeka att diskriminering ofta upprätthållas genom att myndigheter och beslutsfattare menar att man inte kan hantera olika medborgare på olika sätt. Det är dock en lika viktig princip att olika situationer ska hanteras olika. Samerna har under en lång tid behandlats på ett negativt sätt från statens sida, vilket har lett till en försvagad ställning. Olika myndigheter och politiska instanser upprätthåller nu denna situation genom att hänvisa till att samerna inte kan behandlas annorlunda än majoritetsbefolkningen. Detta upprätthåller och förstärker diskrimineringen. Det kan t.ex. behövas särskilda åtgärder vad gäller de samiska språken eftersom statens tidigare beslut och hantering av frågan har gjort att de samiska språken i vissa områden håller på att försvinna.

Sámiid Riikkasearvi / Svenska Samernas Riksförbund

Jenny Wik Karlsson

Verksamhetschef/förbundsjurist